գործադրուին, երբ պարագաներն ներեն։ Բայց ասանկ չեն ըմբռներ թէ մեր ուղածը բարեկարգութիւն չէ, այլ ինչպէս Débats լաւ կը յայտնէ, միւսիւման վարչութիւն մը Հայաստանի մէջ։ Քրիստոնեայ վարչութիւն մը պէտք է յայտնէ։ Թիւրքերն երբէք հաւան չեն այսմ և եւրոպական ստիպմանց առջև տեղի չը տալու համար քիւրդերու կապատանին։ Սա ստոյգ է որ քիւրդերն լաւ մը զինեալ հետաձգած է Բ. Դուռը և ինչպէս Գարատաղի պահանջմանց առջև ալպանիացիք ելան, նոյնպէս հայոց պահանջմանց առջև քիւրդերն հանելու խորհուրդն յղացած են։ Իրենց կարծեօք երբ քիւրդք զինեալ դիմադրեն Եւրոպիոյ պահանջմանց, թերևս Հայկական հարցին խեղդուին։ Այս դաղափարն գործադրելու համար ոչ միայն քիւրդերն զինելու և կազմելու է, այլ ղանոնք իրր գերագոյն ցեղ մը ներկայացնելու է Եւրոպայոյ։ Այս ապերախտ ազգասէրութիւնը յանձն առած է «Հաղիգաթ» (ճշմարտութիւն) անուն թերթը, որ մեծ կարևորութիւն ունի և արբունաց օրգանն է։ Նորա խմբագրապետ Միդհաթ էֆէնդի, չատ ուժեալ անձ մի է և միշտ Սուլթանին պատուէր է։ Բոլոր ուղղութիւնը հանկէ կը տանայ։ «Հաղիգաթ» կծու նամակում մը (իբր թէ քիւրդ պէյ մը գրած ըլլայ իրեն) կը յայտարարէ թէ քիւրդերն պատրաստ են արեան վերջին կաթիլին թափեն իրենց իրաւունքներն պաշտպանելու համար և չը թողուլ որ քրիստոնեայ վարչութիւն մը տիրէ հոն։ «Մէք գիտեմ, կըսէ «Հաղիգաթ», թէ Հայաստանի ինքնավարութեան դաւերը Բէրլայի որ խորշերը կը պատրաստուին, բայց միւսիւման ժողովուրդը այդ երազները իրենց խանձարուրքին մէջ խեղդելու միջոցները գիտէ»—այս իրենց ծրագիրն է։ Ուրիշ յաղուանդով մը «Հաղիգաթ» քիւրդերու գրագրութիւնը կը գովէ, կը հռչակէ զոյն ազատրիա առաջին մատնագրութիւնը և կը յարէ թէ «Հօմերոս և Վօրթեա եթէ յարութիւն առնուն ու կարդան քրդաց գրքերն, իրենք ալ պիտի ապշեն այդ քիւրդ բարձր տաղանդներու վրա, որոց մեռ իրենք ոչինչ են»—«Հաղիգաթ» կը գովէ քրդաց նախկին թարգմանիներու բարեկարգութիւնը, նոցա հանձարաները և կը հետեցնէ թէ «Եւրոպայ իր քաղաքակրթութիւնը քիւրդերու պարտական է»։—Մեր թերթերը զժուղդաբար այս յօդուածներու լրջութիւն պատասխան տուին. անոյշ Ֆրանսերէն թերթերն լաւ ըրին, ազէկ մը ծաղրեցին և խնդացին վրան, անոնց դէմ չը կրցաւ գրել այդ «Հաղիգաթը և Խրիմեանի վրա յարձակելով զնա անարուն և աւանակ անուանեց։ Պատրիարքը անմիջապէս բողոքեց, բայց կը կարծէք թէ փոխարինութիւն մը ընի, բնաւ. «Հաղիգաթ» պատրիարքի վրա ես յարձակեցաւ. բոլոր թիւրք թերթերն «Հաղիգաթի» կը հետեին միայն քիչ մը նուազ յիմարաբանութեամբք. իսկ Կ. Պոլսոյ անմեր եւրոպական թերթերն չարունակ հայոց դասը կը պաշտպանեն։ Այս խմբագրութեանց մէջ հայեր չատ կան։ Թրքաց ընդհանուր զայրոյթը Պատրիարքի դէմ է իրր գլուխ չարեաց։ Սարտի օրով զնա թուեարուել փորձեցին, այցելութեան մը միջոցին. պատրիարքը զգաց, անմիջապէս տուն վերադառնալով բժիշկներն հասան և դարմանեցին։ Պատրիարքի անձնական առողջութիւնը լաւ է. դեսպանաց հետ իւր յարաբերութիւնեան ազէկ վիճակի մէջ են. Նորվիքիի թիսսօ, Գոչէն ասէպ տեսակցութիւններ կունենան նորա հետ։ Հայ պատուիրակութիւն մը, չատ լուրջ կերպով, Եւրոպա գացած է թէ չէ, և թէ գացեր է ինչ կը գործէ, խնդիր մ'է որ միայն Պատրիարքն ինքն գիտէ, ներելի չէ ոչ տեսարքերիր լինել իմանալու և ոչ ամեն կողմ հռչակել. այս հարցին վրա պէտք է բոլորովին լուռ մնալ, պարագաներն այսպէս կը պահանջեն։ Ո և է տեղեկութիւն այս մասին որ ընծայեն իրր ստոյգ, բնաւ մի հաւատաք, սակայն միայն վստահ եղէք որ Պատրիարքը լաւ կերպով կը գործէ։ Թէպէտ և մեր մէջ Պատրիարքի դէմ դատապարտիան նշաններ կը նշմարուին, բայց այդ դաւերը ոչինչ ընելու կարող պիտի լինին։ Կ. Պոլսոյ ժողովուրդը Պատրիարքին չը պիտի կարենայ բաժնուիլ. թէպէտ և դատապրիք այն կերպով լրիվ կախարեն, որ Պատրիարքի իրաց բնական ընթացքովնե հրաժարական տալու հարկին մէջ դնեն։ Այս խնդրոյն վրա առ այժմ այսչափ, երբ խրտիլ սկսեն, այն ատեն կը տեսնուինք։ Ազգ. ժողովոյ բացումը դեռ տեղի չունեցաւ, թէպէտ մայիսի 9-ին պիտի կատարուէր, սակայն Սաֆէ՞անկիմանը կը ապասէին։ Սահմանադրութեան տարեդարձը մեծ չուքով կատարեցաւ Փրկչի հիւանդանոցի մեծ պարտէզին մէջ. նոյն օրն բազմաթիւ հայեր հոն գընեցին կաքաւերով, ձիերով և ոտքով. բաղուկը չդեներանեցերով, իսկ ասոնցմէ զուրս երկաթուղոյ ընկերութիւնը մասնաւոր թրէնները հանեց և 15,000 հայեր ալ ինքն փոխադրեց և այնչափ չահեցաւ, որ 200 ոսկի սովելոց ճանձնաժողովոյ նուիրեց։ Սովելոց ճանձնաժողովը իր աշխատութիւններն կը շարունակէ. կերևի թէ այս տարի Վանայ հունձքերն առաս լինին, եթէ առաջուց քիւրդերն դաշտերն չասպատակեն. արդէն այդ քաջագործութեանց ձեռնարկած են։ Պատրիարքը ազդու կերպով թէ Բ. Դրան և թէ Սուլթանին բողոքեց, բայց ինչ օգուտ։ Սովելոց ճանձնախմբին ամէն կերպով օգնելու պարտական ենք, հոգը պատճառեր հարկադրած են զինքն լուռ գործել, իւր ընդարձակ հաշուեցոյցն և տեղեկագիրն ապա գալին կը հրատարակուին։ Բայց չենք գիտեր թէ ինչու թիֆլիսի հայերն խառնակութիւն սիրողներու գործիք ըլլալ կուզեն։ Վանայ մասնաժողովոյ անդամք ոմանք թուին թէ կանոնաւոր կերպով աշխատութիւն չեն սիրեր և ինքնալուսիւ գործելն աւելի կախարժեն, քան թէ Կ. Պոլսոյ կենտրոնական ճանձնաժողովոյ հսկողութեան ներքև. այս անեռելի էր. վասն զի եթէ այսպիսի պարագայի մէջ միութիւն չը լինի, ամեն ինչ կը վատանայ։ Կ. Պոլսոյ կենտրոնական ժողովն կատարեալ վստահութիւն կը վայելէ, ամեն կողմէ նուէրք առ նա կուգան, նա կը բաշխէ տեղական մասնաժողովոյ ձեռամբ, և ալեարկի առջև պատասխանատու մարմին մ'է։ Ինչ կը նշանակէ ուրեմն կամենալ ինքնալուսիւ գործել. կը լսեմք թէ վանէն մասնաւոր անձ մը թիֆլիս գացեր է նուէրք հաւաքելու համար և թէ պ. Մուրատեան Կ. Պոլիս իւր գործակատարին հեռագրեր է թէ 7000 բուրլի, առանց կենտրոնական ժողովոյ միջնորդութեան, ուղղակի Խրիմեան սրբազանի խրկեն։ Շատ նեղութիւն պատճառեց մեզ այս լուրը։ Խրիմեան սրբազանի անձնաւորութիւնը կը սիրեմք և կը յարգեմք, բայց կանոնաւոր գործելու համար հարկ չը կայ անձի համար կենտրոնական զոհողութիւններ ընել. եթէ այդ օրինակին հետեեն ամեն կողմի հայերն, այն ատեն եթէ կրնաք մէջէն ելլել, ելէք։ Ինչ պիտի ըսէք թէ ամեն տարի հայերն ուզած տեղերնին, ուզած մարդկանց խրկեն իրենց Նուէրներն։ Կը յուսամք որ ուրիշ հետևողներ չունենալով, այդ սխալն ուղղել կը ջանան գործողներն—Նուէրներն պէտք է կեսրոս. ճանձնաժողովոյ խրկել, նա գիտէ ինչպէս պարի գործել։

Ասիոյ սովելոց օգնելու նպատակաւ մեծ վիճակահանութեան մը ձեռնարկութիւն եղաւ, անխորհ ամեն ազգէ մեծ յանձնաժողով մը կազմելով, սակայն դեռ կառավարութիւնը հրաման չը տար գործի ձեռնարկելու, վասն զի Ղուրանի օրինաց հակառակ է եղեր։ Քրիստոնէից կայրոյթը ընդհանուր է և չենք գիտեր թէ կառավարութիւնը պիտի ըմբռնէ թէ ամեն մարդ հակիցէ է իւր դիտաւորութեան ինչ ըլլալը։ Նախարարական փոփոխութիւնք տեղի ունեցան, բայց ոչ թրքաց քաղաքականութիւնը։ Տաղեան արտաքին գործոց նախարարի խորհրդական անուանեցաւ, վասն զի այժմ Ցանձնասանի արտաքին գործոց պատասխանութիւնը չատ ողորմելի վիճակի մէջ է և Ցատեանի պէս տաղանդաւոր անձի մը պէտքն զգալի է. Ակէֆին բարձր դիւանագիտութեան վրա և ոչ իսկ ծանօթութիւն մտնին։ Աբդուլի փողերանոցի տեսչութիւնը իսկզբանէ անաի հայոց էր և Ցիւզեանց ընտանեաց սեփականութիւնն էր, բոլոր ապահաւորք էին. այժմ հրաժարեցուցին Ցիւզեանին և տաճկի մը յանձնեցին։ Թիւրք ամեն առիթ կը ջանան հայոց ձեռքը ո և է իշխանութիւն չը թողուլ։

Մայիս 23-ին մեկնեցաւ Կ. Պոլսէն պ. Պետրոս Վասիլեան, թերևս լիչէք որ պարոնը անցեալ տարի Արարատեանի կողմէ Ցերսիմ գնաց հոն նախնական կրթութիւն տարածելու սկզբնաւորութիւն ընելու համար. արդէկ յաջողեցաւ և մինչև իսկ տեղացի ժողովրդան ձեռքը պարոնին թարգմանել տուաւ։ Այս տարի վերջին մեկնեցաւ աւելի ընդարձակ ծրագրով մը և այդ լեռներու մէջ հայութիւան ոգին վառ պահելու ամեն միջոց ի գործ պիտի դնէ. Վասիլեան լաւ ճանչցաւ տեղական պետոյքներն և անձերն. ինքն հաստատ և եռանդուն բնաւորութիւն ունի, գիտէ գործելու կերպը, և վստահ եմք որ Արարատեանի պատուիրակի մեծամեծ ծառայութիւնները պիտի մատուցանէ Հայաստանի։ Մեկնեցաւ նաև ատոի պ. Գ. Նորատունկեան նախագահ Արարատեանի իրր քարտուղարպաշտօնեայ կարսի սահմանագլխոյ յանձնաժողովին. թէպէտ և չատ տկար էր, բայց Հայաստան այցելելու մեծ փափաք իրեն անհոգն եռանդ կուտար. իւր պաշտօնը ապարեալ յեռոյ պիտի այցելէ Ցիվիսս, ի մեռոյ այդ ազգին երիտասարդը ճանաչելու առիթ պիտի ունենաք, և նա ձեզ ի մեռոյ Արարատեանի զգացմանց և շնորհակալութեանցն թարգման պիտի լինի։ Երկու օր առաջ Կ. Պոլիս հասաւ պ. Արգար Ցուլհանիսեանց. երեկ Արարատեանի գրասենեակն իրեն հետ տեսակցելու պատիւն ունեցանք. իրր Ռուսիոյ հայոց ներկայացուցիչներէ մին զնա տեսնելու ամեն կողմ մեծ փափագ կայ, դժբախտաբար քիչ պիտի կենայ հոս։ Շատ սիրեցինք զինքը։ Պ. Արգար կը փափագի որ ձեր նոր կազմած հայերէն գրքերու հրատարակութեան ընկերութեան պաշտօնի մը ալ գայցին, իրր մի գործոց որ քաղաքի մը չը վերաբերեր, այլ ընդհանուր մեր ազգայնութեան։ Արարատեանի վարչութիւնը պատասխանեց թէ «երբ դուք՝ Ռուսիոյ հայոց Արարատեան ընկերութեան պաշտօնի կը նպաստէք, Հայաստանի կրթութեան ասելիք ժամանակնիդ, մեծ գործ մ'ալ ըրիք, այն է Ռուսիոյ և Թուրքիոյ հայոց մէջ սիրոյ և համակրանաց կապ մը կապեցիք, այնպէս որ այսօր զիրար կը ճանաչենք և մէկ հոգի մը կը կրեմք։ Պ. Արծրունի և Արարատեան ընկերութիւնը այս միութեան գլխաւոր պատճառներն եղած, այժմ մեզ անկէ այս կապերն աւելի ամրացնելու, ուստի մեր ջանքերն պիտի նուիրեմք ձեր նորակազմ ընկերութեան զարգացմանը նպաստելու։ Թէպէտ և չատ տգեղ նպաստիկ է Կ. Պոլսոյ զրամական վիճակն, բայց կը յուսամք թէ հետզհետէ կարենանք գնել գոհացնելու»։ Պ. Արգար զոհ եղաւ և կրնեմք այս օրերս Արարատեան վարչութեան հետ պիտի տեսնուի թէ ինչ կերպով կրնան կարգադրել հանգանակութիւններն. կրնաք ապահով լինել որ ձեր նորակազմ ընկերութեան հետ լաւ յարաբերութիւններ հաստատելու և նորա օգտակար լինելու համար իւր ջանքերն չը պիտի խնայէ Արարատեանը։

Հայկակ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

—

Բերլին, 18/6. 80.

Անցեալ նամակումս հաղորդած տեղեկութիւնը որ այստեղ լինելու կոնֆերէնցը զբաղվիլ է պն ամեն հարցերով, որք լիրագործած մնացին չը նայելով կոնգրէսի վճիռներին, դժբաղդաբար չը ստուգվեցաւ։ Մի քանի օր նախ քան վճռական կերպով հաստատվեցաւ որ կոնֆերէնցը այստեղ հաւաքվելու է, տեղեկացանք որ միայն յունական հարցով զբաղվելու են դեսպանները, իսկ Մանտենեգրոյի և Հայաստանի մասին պետութիւնները ընդհանուր համաձայնութեան համեմատ մի մի համանման թուղթ պիտի ուղղէին Բ. Դրանը։ Ինչպէս տեղեկանում ենք այդ թուղթը արդէն ուղարկված է Կ. Պոլիս, բայց դեռ որոշ պատասխան չը կայ տաճկաց կառավարութիւնից։

Կոնֆերէնցը հաւաքվեցաւ երկու օր առաջ և առաջին կազմակերպող նիստ ունեցաւ։ Պետութիւնների ներկայացուցիչներն են՝ Գերմանիայի կողմից իշխան Հոհէնլոհէ-Շիլլինգֆիւրստ, Ֆրանսիայի ներկայացուցչէ՝ գրաֆ Սէն Վալիէ, Անգլիայի՝ լորդ Օդո Բոսսել, Իտալիայի՝ գրաֆ Լօնե, Աւստրօ-Ունգարիայի՝ գրաֆ Սէչէնիի, Ռուսաստանի՝ պ. Սարբուլով. Քարտուղարների պաշտօնի համար նշանակված են պ. Բուլ և գրաֆ Մոռի։ Բացի այս ներկայացուցիչներից ամեն մի պետութիւն նշանակել է և տէխնիկային մասնակիցներ, որոնց պաշտօնը զլխաւորապէս կը լինի գործնական տեսակէտից որոշել ապագայ սահմանները Թիւրքիայի և Յունաստանի մէջ։

Այդ պաշտօնի համար ընտրված են Գերմանիայի կողմից գնդապետ Բլումէ, Ֆրանսիայի կողմից գնդապետ Պէրրէ և մայոր զը-լա-Ֆէրրոնէյ, Անգլիայի կողմից՝ գէներալ Սըր Լիմսորն Միմմենս և մայոր Արդաղ, Իտալիայի կողմից՝ գէներալ Սիրվնի և մայոր Օզիս, Ռուսաստանի կողմից՝ գէներալ Բոբրիկով։—Լրագրիները չատ քիչ տեղեկութիւններ են բերում առաջին նիստի մասին։ Գըլխաւորը այն է որ կոնֆերէնցի մէջ վճռվեցաւ նիստերի մասին կատարեալ լռութիւն պահպանել, աչքի առաջ ունենալով, որ կոնգրէսի ժամանակ չատ մանրամասներ էին հաղորդուում հասարակութեան, իսկ այդ տեսակ ձեր կարող է վնասակար ազդեցութիւն գործել կոնֆերէնցի պարապմունքի վրա և նոյնպէս վերջնական հետևանքի վրա։ Այս սահմանափակով վճիռը ի հարկէ մի զգալի զարկ է ամբողջ լրագրութեան համար, որ այժմ չը գիտէ ինչ կերպ զբաղվել կոնֆերէնցովվ։ Լրագրութիւնը սարված է ուրեմն արտաքին և գործին չը վերաբերվող կէտերի վրա ուշադրութիւն դարձնել և զոցանով զբաղվել։ Որինակ ամեն լրագիրները պատմում են կոնֆերէնցի մասնակցողների անցեալը, նրանց կենսագրութիւնը, կամ նոսկին գործունէութիւնն են նկարագրում կամ տեղեկացնում են թէ ինչտեղ եղաւ առաջին նիստը, որ մի ժամ ու կէս շարունակվեց, որ կոնֆերէնցի անդամները երկէ իշխան Բիսմարկի մօտ էին հրաւիրված, իսկ այսօր կայսերական պալատի մէջ ճաշեցին, որ հետևեալ նիստը վաղը պէտք է լինի, իսկ որ տեխնիկային անդամները այսօր առաջին մասնաւոր նիստ ունեցան և այլ սրա նման անհնչան բաներ, որովհետև նրանք ոչինչ յարաբերութիւն չունեն բուն հարցի հետ։

Նորերումս տարածեցին մի լուր, որ Բ. Դուռը բողոքում է կոֆֆէրէնցի դէմ իրր թէ ասելով որ նա ներկայ չը գտնվելով ժողովների մէջ և վճիռներին չը մասնակցելով, դրանց չէ կարող իր համար ստիպողական կամ պարտադիր համարել։ Այս լուրը ի հարկէ հետևեալ օրը բոլորովին հերքվում է և դրա տեղը իմանում ենք որ Թիւրքայ կառավարութիւնը չատ գոհ կը լինի կոնֆերէնցի վճիռներից և նրանց կենթարկվի, ուրեմն լինելով որ նրա պատասխանատուութիւնը այսպիսով նուազվում է... Մի խօսքով ամենահակառակ լուրեր կարելի է կարդալ ոչ միայն գանազան թերթեր կարդալով, այլ մի միայ թերթ, որ անակնկած վաղը բոլորովին մի տարբեր լուր կը տայ քան թէ այսօր։

Մի քանի լրագիրներ իմացան որ Ֆրանսիան և Անգլիան, որք կոնֆերէնցի սկզբնաւորողներն էին բոլորովին համաձայն են իրար հետ և որ Իտալիան և Գերմանիան դրանց հակառաքի հետ համաձայն են, իսկ որ Աւստրօ-Ունգարիան ընդդէմ է Ռուսաստանի ընդարձակվելուն։ Ռուսաստանի դիրքի մասին չէ խօսվում, թէև կարծիք կայ որ նա էլ կը միանայ մեծամասնութեան հետ։ Աւստրիան ուրեմն առանձնացած պիտի մնայ այսպիսով։ Բայց որովհետև հարցերը պիտի բազմութեան ձայներով վճռվեն, ուրեմն դա մամուլի կարծիքով ոչ մի ազդեցութիւն չը պիտի ունենայ։

Ես պատմում եմ այս բոլորը կրկնելով, որ այդ միայն կարծիքներ են մամուլի կողմից, որք պէտք չունեն հաստատ հիմքի այլ faute de mieux տարածվում են, որ գտնեա փոքր ի չատէ գոհացնեն հասարակութեանը, որ ի հարկէ առանց որ և է քննութեան ընդունում է այդ բոլոր լուրերը և հանգստանում է երևակայելով իրան որ ճշմարիտ մի բան գիտէ....

Այսօր մի լրագիր պատմում է իր ընթերցողներին օրինակ որ այստեղի տաճկաց դեսպանատունը, որ «մինչև այժմ անգործութեան մէջ էր այս հարցի վերաբերութեամբ, սկսեց ամեն ջանք գործադնել որ համոզի Բ. Դրան ենթարկվել Եւրոպական պետութիւնների վճռին...

Համանման թուղթը որ Եւրոպական պետութիւնները պիտի ուղղէին Բ. Դրանը դեռ ես հասած չէր Կ. Պոլիս և ահա արդէն թիւրք կառավարութիւնը հրատարակում է մի հաթ, որ հրամայում է «անյապաղ» (!!?) իրագործել Բերլինի կոնգրէսսի որոշումները Հայաստանի և Մանտենեգրոյի վերաբերութեամբ....

Միւս կողմից լուր են տարածում որ Բ. Դուռը դիմադրութիւն ունի այս օրերս Կ. Պոլսի մէջ պարլամենտը դարձեալ հաւաքելը։

Ցեսնում է ոմանք նորութիւններ, բայց ով գիտէ որն է ճիշդ և որը սխալ, կամ կայ արդեօք մինը որ ճիշդ լինէր...

Մի բան հաստատ է միայն, որ կոնֆերէնցը Յունաստանի հարցով միայն պիտի զբաղվի և որ Հայաստանի պատգամաւորներ եթէ գային էլ այստեղ, նրանց գալը առանձին օգուտ չը պիտի տար Հայաստանի վիճակի փոփոխմանը, եթէ այս հարցն էլ կոնֆերէնցի պարապմունքի առարկայ դառնար...

Բայց նայելով ինչպէս կը վճռվի Յունաստանի հարցը, կերևայ դրանից Եւրոպան ուզի այժ և հանգնակութիւն թիւրքիայի դիմաց թէ ոչ և սորանից կը հետեի էլ ցանկանայ արդեօք Ցաճկաստանը ենթարկվել Եւրոպայի վճիռներին և մնացած բարձի թաղի եղած հարցերի մէջ, թէ նոյն ձևով պիտի վարվի ինչպէս արել է մինչև այժմ երկու տարի չարունակ ծաղրելով կոնգրէսսի վճիռների վրա և անդադար խոստումներ անելով, ինչպէս երեսում է միայն այն նպատակով որ չը իրագործի նրանց։

Այսօրվայ «Voss. Zeitung»ը, որի համարը ուշադրակում եմ ձեզ, մի երկար նամակագրութիւն է տպում Ս. Պետերբուրգից, որի նիշին է Գրիգոր Արծրունու, «Մշակի» խմբագրի դասը ցենզուրայի հետ։ Ինչպէս կը տեսնէք լրագրից խմբագրի պաշտպանական ճառը գրեթէ ամբողջապէս արտատպված է, գտնես իր բանգանգութեան վերաբերութեամբ։ Գերմանական լրագիրը իր կողմից մի քանի նկատողութիւններ է ուսլանում։

Անդրէաս Արծրունի

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ